

ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

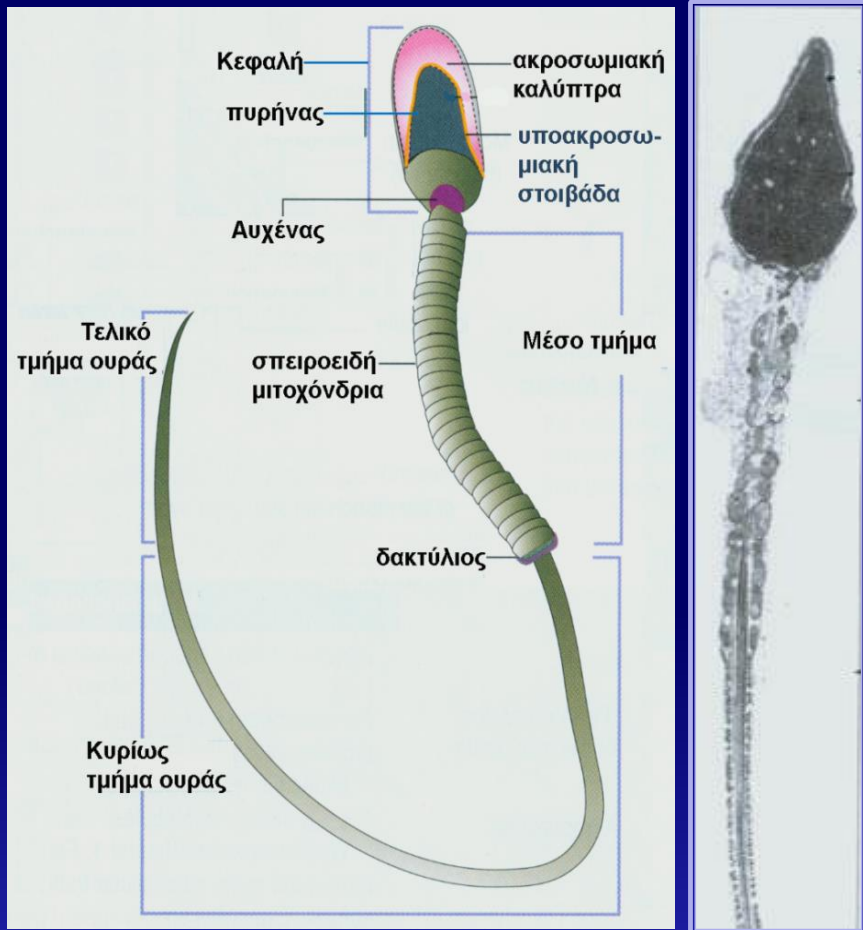
Σοφία Χαβάκη
Επίκουρη Καθηγήτρια
Εργαστήριο Ιστολογίας – Εμβρυολογίας
ΕΚΠΑ

ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

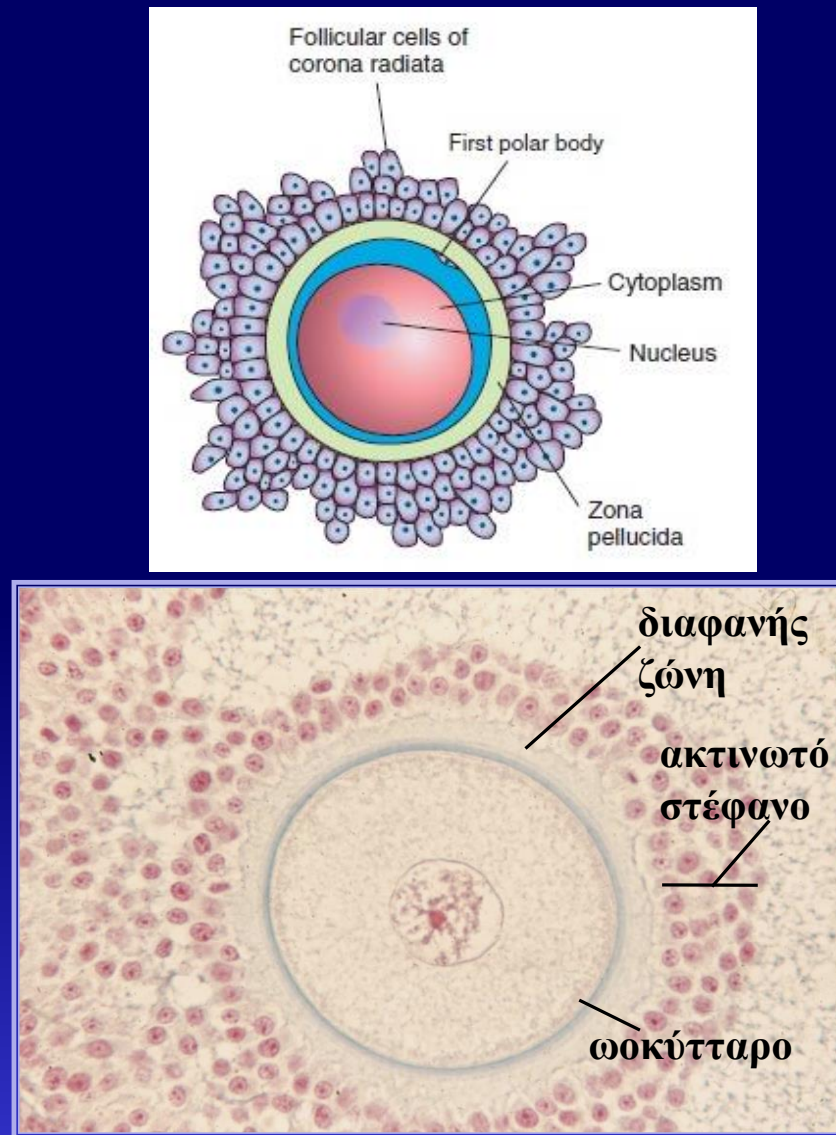
1. Σύντηξη κυτταρικών μεμβρανών του **αρσενικού** (σπερματοζωαρίου) και του **θηλυκού** γαμέτη (ωοκυττάρου) (*απλοειδείς*)

2. **Συγχώνευση** των πυρήνων ωοκυττάρου και σπερματοζωαρίου.

3. Σχηματισμός του **ζυγώτη** (*διπλοειδής*)

Γαμέτες

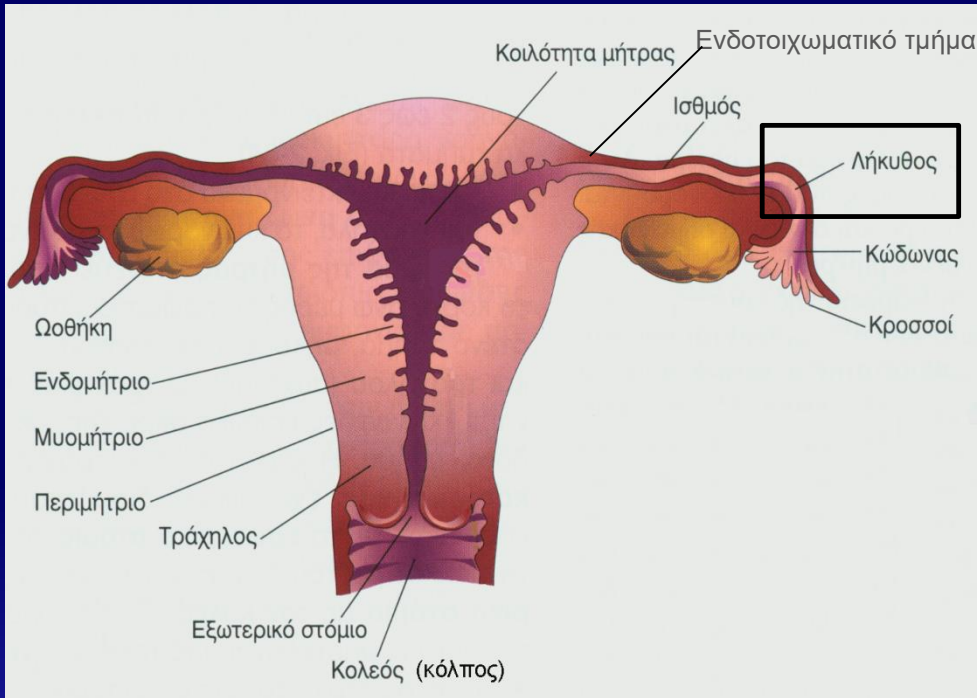
Σπερματοζώαριο

Ωάριο

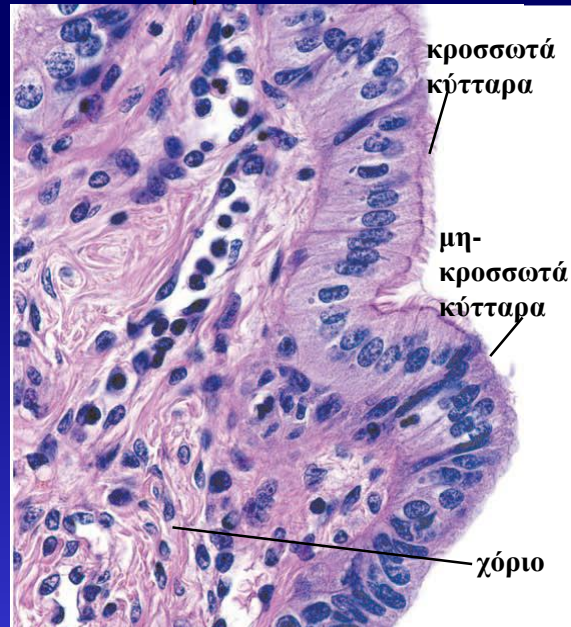
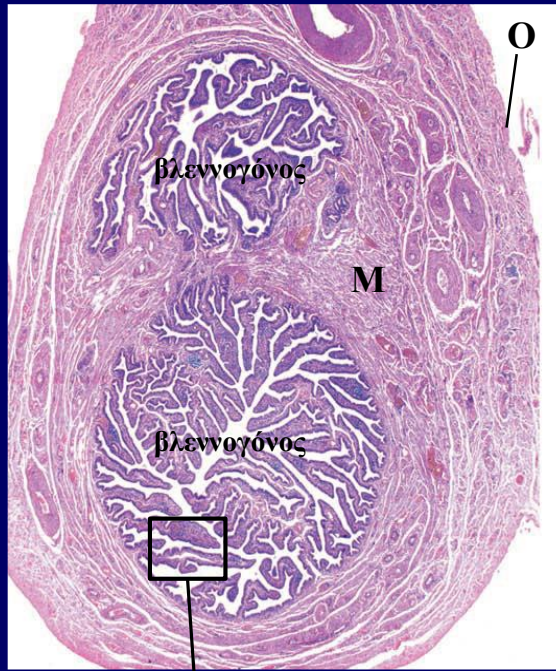

Θέση γονιμοποίησης

Η θέση γονιμοποίησης είναι
η **λήκυθος** του **ωαγωγού**
(24-48h μετά την ωορρηξία)

Ωαγωγός

Το τοίχωμα του ωαγωγού αποτελείται από :

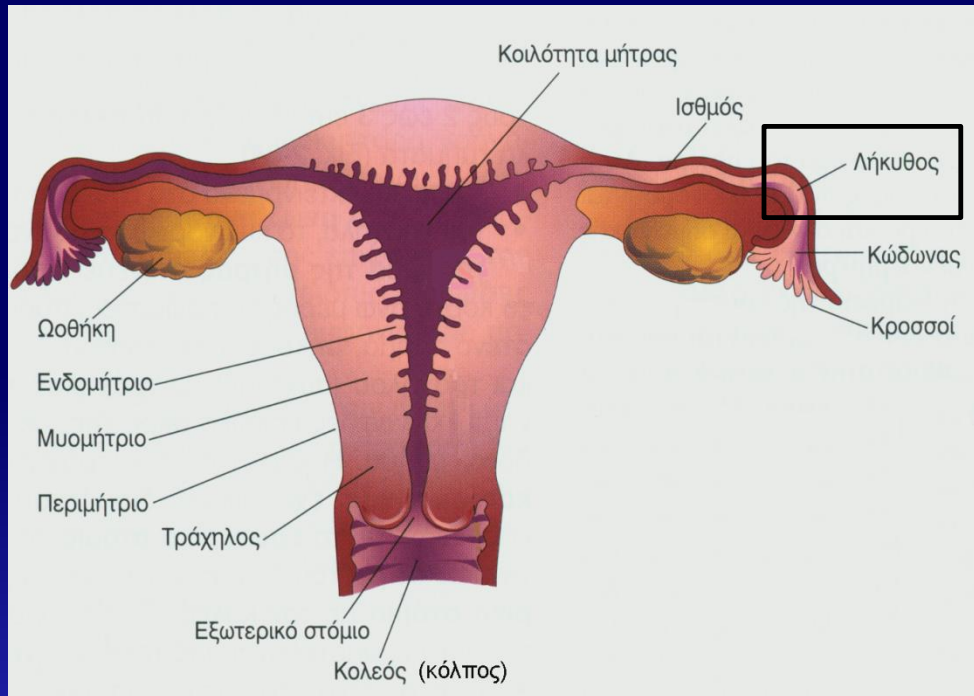
1. Τον **ορογόνο χιτώνα (Ο)**
2. Τον **μυικό χιτώνα (Μ)** : δύο στοιβάδες λείου μυός
3. Τον **βλεννογόνο**, διαμορφώνει λεπτές επιμήκειες πτυχές που προβάλλουν στον αυλό του ωαγωγού (λιγότερες στον ισθμό – περισσότερες στη λήκυθο).

Βλεννογόνος :

- **Επιθήλιο** $\left\{ \begin{array}{l} \text{Κροσσωτά επιθηλιακά κύτταρα} \\ \text{Μη-κροσσωτά επιθηλιακά κύτταρα} \end{array} \right.$
- **Χόριο** : χαλαρός συνδετικός ιστός, λεία μυικά κύτταρα (λίγα), αιμοφόρα αγγεία

Θέση γονιμοποίησης

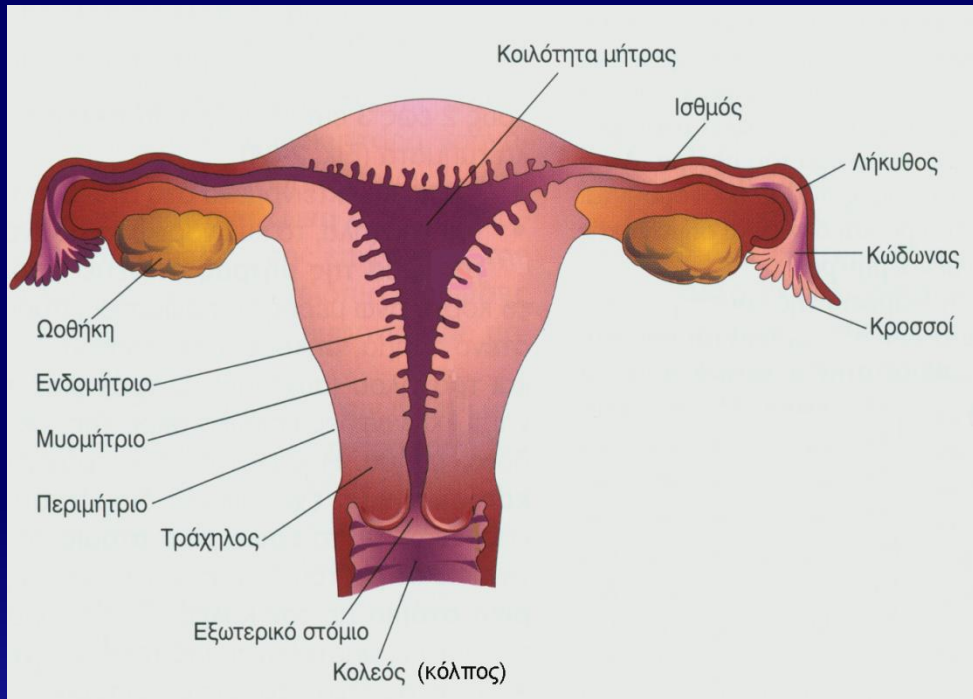
Η θέση γονιμοποίησης είναι η **λήκυθος** του **ωαγωγού** (24-48h μετά την ωορρηξία)

Η μετακίνηση του ωοκυττάρου ευνοείται από:

- το χωνοειδές στόμιο του κώδωνα και τους **κροσσούς** του ωαγωγού
- τους **κροσσούς των επιθηλιακών κυττάρων** του βλεννογόνου του ωαγωγού
- το **υδαρές υγρό** που παράγεται από τα εκκριτικά μη-κροσσωτά κύτταρα του βλεννογόνου ωαγωγού
- τη **συστολή των λείων μυϊκών ινών** του τοιχώματος του ωαγωγού

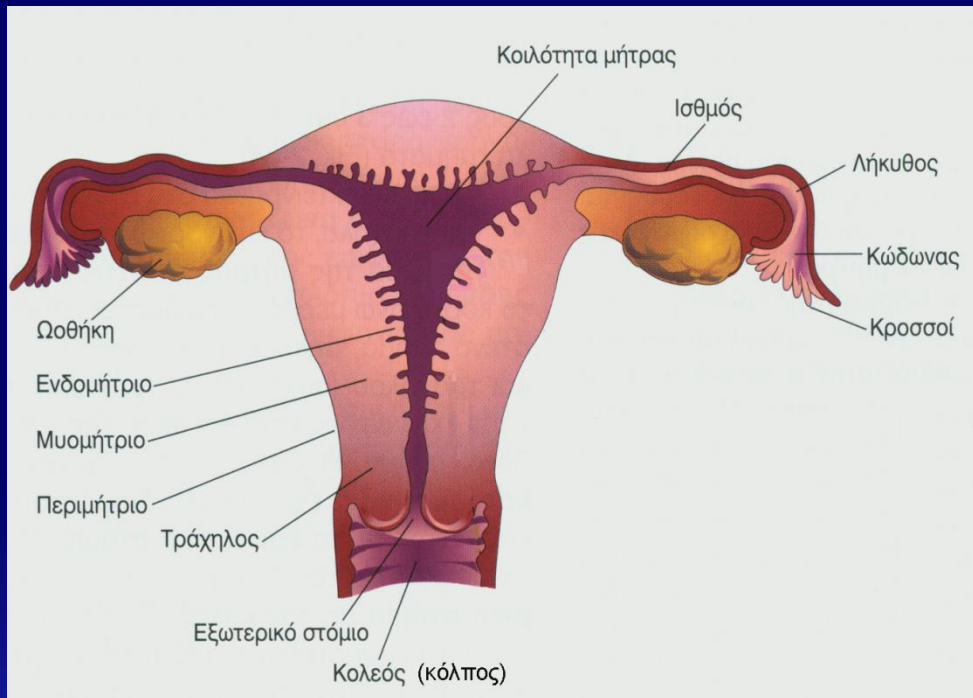
Πως τα σπερματοζωάρια κινούνται προς τον ωαγωγό;

Η άνοδος των σπερματοζωαρίων διευκολύνεται από:

- τη μυική συσταλτική δραστηριότητα **του κολεού (κόλπου)**, της **μήτρας** και του **ωαγωγού**
- την **κίνηση της ουράς**

Πως τα σπερματοζωάρια καθοδηγούνται προς το ωάριο;

- **Χημειοπροσελκυστική κλίση** στο υγρό του ωαγωγού. Προέρχεται από το ωάριο και τα κοκκιώδη κύτταρα του ακτινωτού στεφάνου
- **Κλίση θερμοκρασίας** μεταξύ του ισθμού (34.7°C) και της ληκύθου (36.3°C)
- Συστολές του μυικού χιτώνα του ωαγωγού

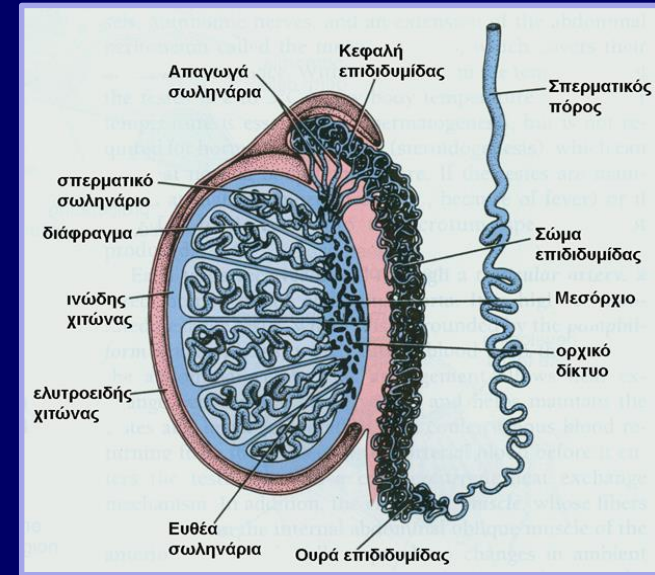

...Πριν την γονιμοποίηση

1. Ωρίμανση σπερματοζωαρίων

Πού; **στην επιδιδυμίδα**
(γεννητικό σύστημα άρρενος)

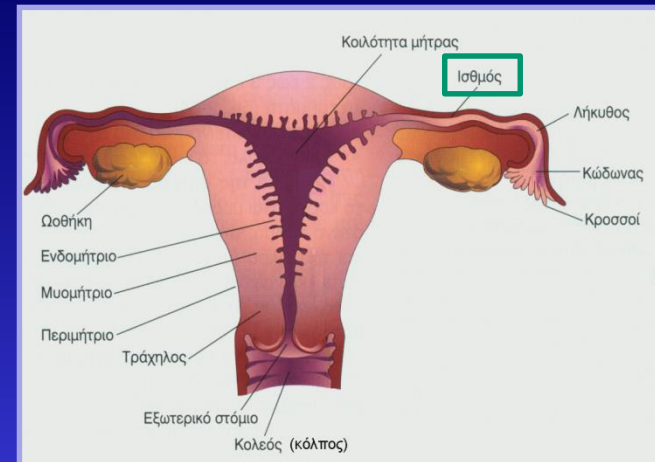
Χρονική διάρκεια: **14 ημέρες**

2. Απόκτηση γονιμοποιητικής ικανότητας σπερματοζωαρίων

Πού; **στον ισθμό του φαγωγού**
(γεννητικό σύστημα θήλεος)

Χρονική διάρκεια: **7 ώρες**

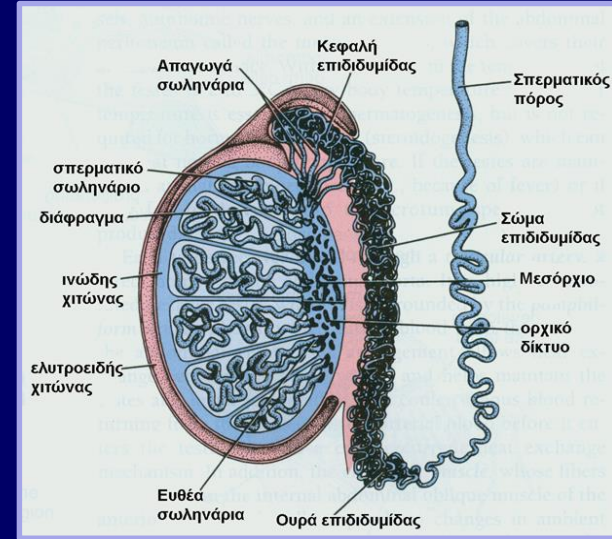
Ωρίμανση σπερματοζωαρίων

Κεφαλή επιδιδυμίδας: Ελλειπής κινητικότητα σπερματοζωαρίου. Η ουρά κινείται με *ελαφριά δόνηση* → *κυκλική κίνηση* σπερματοζωαρίου.

Σώμα επιδιδυμίδας

Ουρά επιδιδυμίδας

Το σπερματοζωάριο αποκτά την προς **τα πρόσω** κίνησή του.

- Σταθεροποίηση της συμπυκνωμένης χρωματίνης.
  - Προσθήκη γλυκοπρωτεϊνών
  - Προσθήκη νέων πρωτεϊνών
- στην κυτταρική μεμβράνη του σπερματοζωαρίου

Στην ουρά της επιδιδυμίδας γίνεται αποθήκευση των σπερματοζωαρίων μέχρι την εκσπερμάτιση.

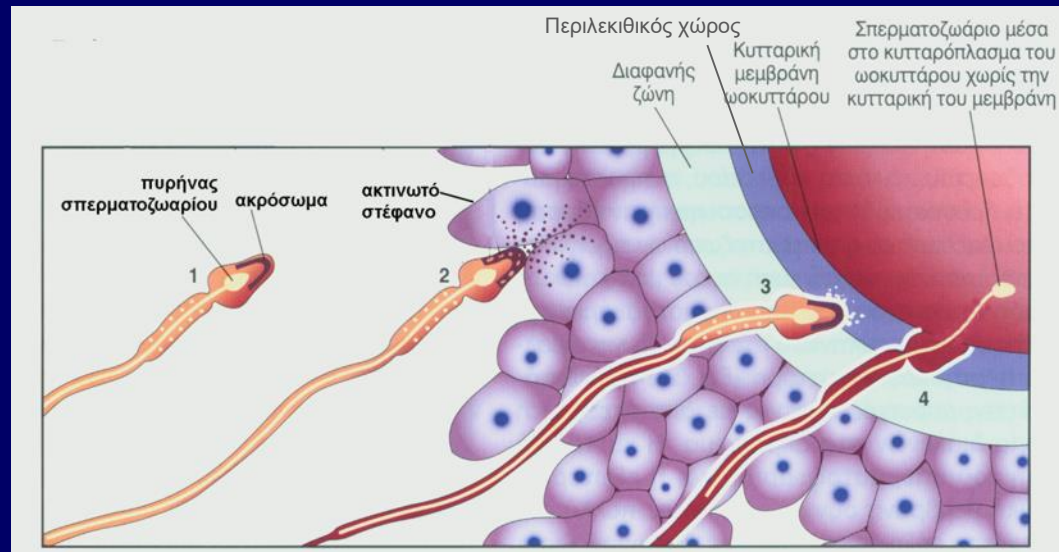
Απόκτηση γονιμοποιητικής ικανότητας των σπερματοζωαρίων

Βιοχημική διεργασία κατά την οποία απομακρύνονται από την **κυτταρική μεμβράνη** του σπερματοζωαρίου **οι γλυκοπρωτεΐνες από την επιδιδυμίδα και τις σπερματοδόχες κύστες.**

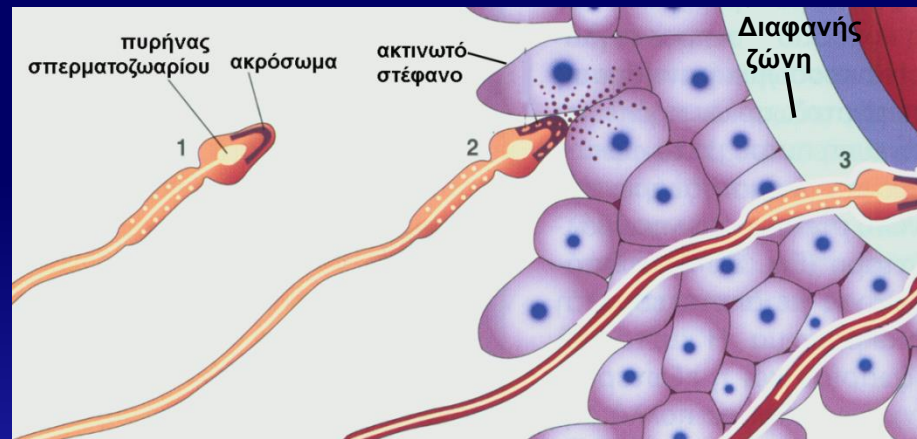
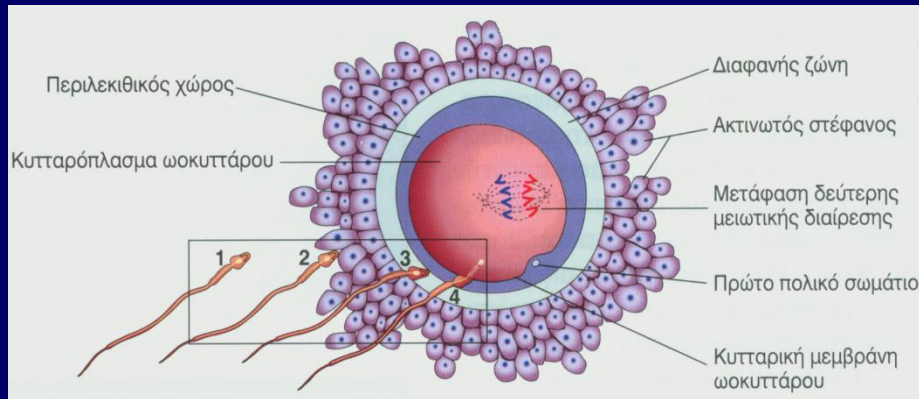
- 1. Αύξηση διαβατότητας** της κυτταρικής μεμβράνης σε **διττανθρακικά ιόντα** $\longrightarrow$ **αύξηση** επιπέδων ενδοκυτταρικού **cAMP** $\longrightarrow$ **έναρξη** διαδικασίας **απόκτησης γονιμοποιητικής ικανότητας**
- 2. Αύξηση διαβατότητας** της κυτταρικής μεμβράνης σε **Ca²⁺** $\longrightarrow$ **αύξηση** συγκέντρωσης ενδοκυτταρικά του **Ca²⁺** αρχικά στο κύριο τμήμα της ουράς και μετά στην κεφαλή των σπερματοζωαρίων σε λίγα λεπτά $\longrightarrow$
επαγωγή αντίδρασης ακροσώματος
- 3. Αλλαγή ενδοκυτταρικού pH** (από όξινο $\longrightarrow$ σε αλκαλικό) $\longrightarrow$
ολοκλήρωση διαδικασίας **απόκτησης γονιμοποιητικής ικανότητας** $\longrightarrow$
υπερενεργοποίηση σπερματοζωαρίων (έντονη κινητικότητα της ουράς)

Φάσεις γονιμοποίησης

- **Διέλευση** σπερματοζωαρίου μέσω του **ακτινωτού στεφάνου** – έναρξη αντίδρασης ακροσώματος
- **Διέλευση** σπερματοζωαρίου μέσω της **διαφανούς ζώνης**- συνέχιση αντίδρασης ακροσώματος
- **Σύντηξη κυτταρικών μεμβρανών** του **ωοκυττάρου** και του **σπερματοζωαρίου**
- **Συμπλήρωση** της 2^{ης} μειωτικής διαίρεσης του ωοκυττάρου και **σχηματισμός** του θήλυ προπυρήνα
- **Σχηματισμός** του αρρενα προπυρήνα
- **Συγχώνευση** προπυρήνων – **Σχηματισμός ζυγώτη** από ωοτίδα

Αντίδραση ακροσώματος

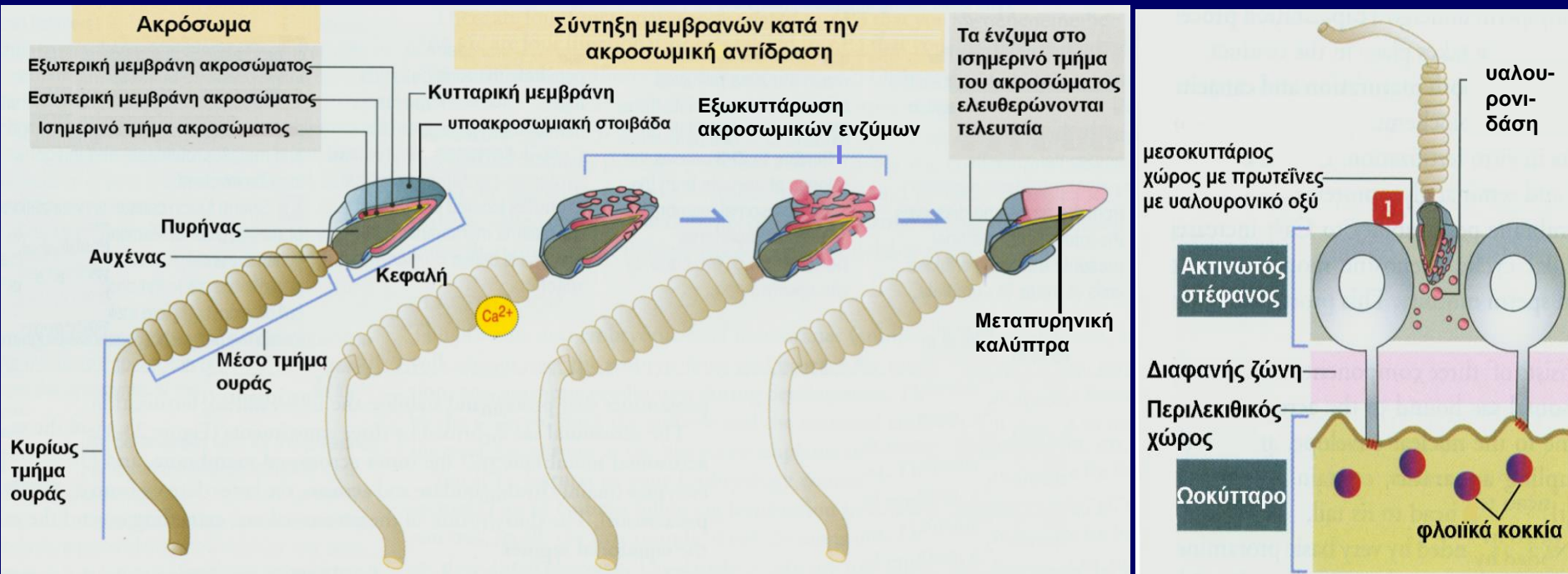
Όταν τα **υπερενεργοποιημένα σπερματοζωάρια** έρθουν σε **επαφή με το ακτινωτό στέφανο** προκαλούνται δομικές και μοριακές αλλαγές με αποτέλεσμα τη δημιουργία **διάκενων στο ακρόσωμα**.

Πρόκληση
αντίδρασης ακροσώματος

*Η αντίδραση ακροσώματος αρχίζει με την επαφή του σπερματοζωαρίου με το ακτινωτό στέφανο και **συνεχίζεται** κατά τη διέλευση της διαφανούς ζώνης*

Αντίδραση ακροσώματος

- 1. Σύντηξη κυτταρικής μεμβράνης σπερματοζωαρίου με εξωτερική μεμβράνη ακροσώματος $\xrightarrow{\text{παρουσία Ca}^{2+}}$ δημιουργία **διάκενων****
- 2. Εξωκυττάρωση ακροσωμικών ενζύμων: υαλουρονιδάση $\longrightarrow$ διάσπαση μεσοκυττάριου υλικού των κοκκιωδών κυττάρων του ακτινωτού στεφάνου + ένζυμα βλεννογόνου του ωαγωγού + κίνηση ουράς σπερματοζωαρίου $\longrightarrow$ **διέλευση ακτινωτού στεφάνου****

Διέλευση διαφανούς ζώνης

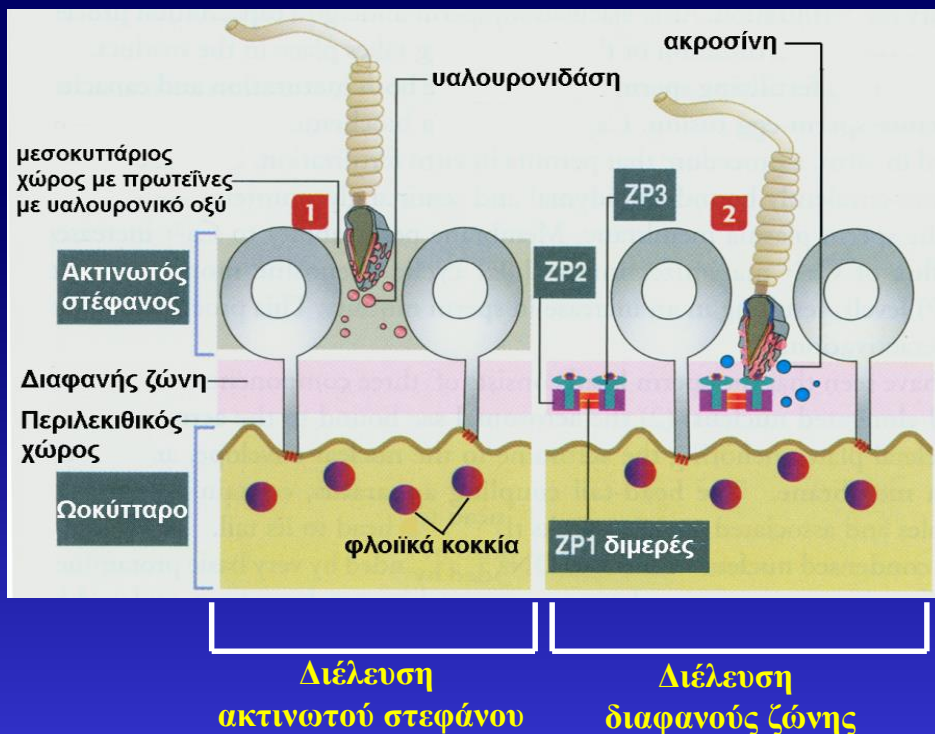
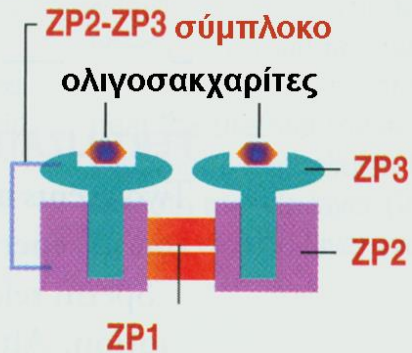
Διαφανής ζώνη: γλυκοπρωτεϊνική στιβάδα (6-7μm) που καλύπτει το ωοκύτταρο.

Σύνθεση: από το πρωτογενές ωοκύτταρο

Σύσταση: ZP1, ZP2, ZP3

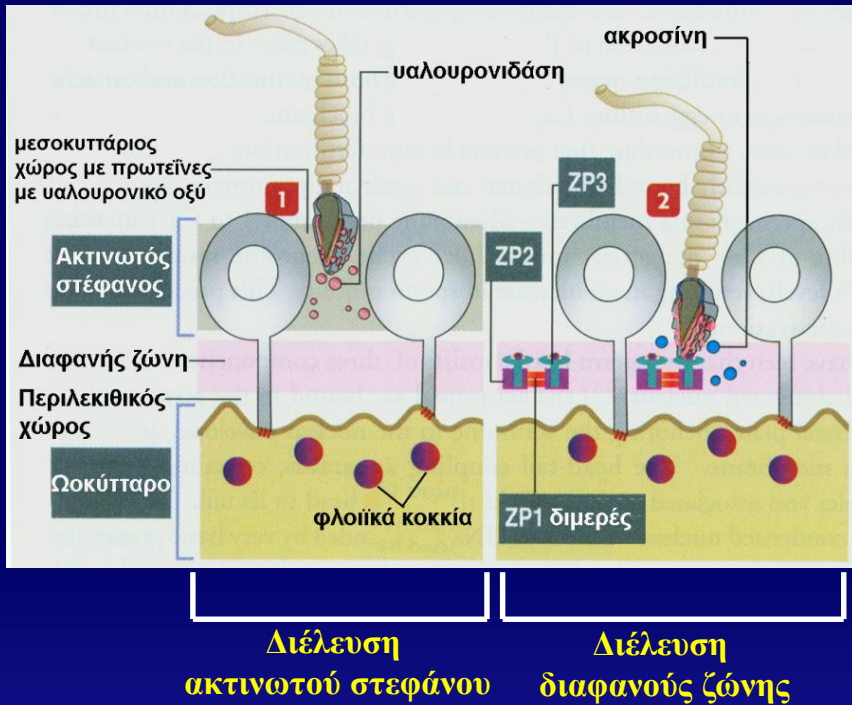
ZP2+ZP3: σύμπλεγμα επιμήκων νηματίων.

Αλληλοσυνδέονται μέσω της ZP1.

- Η ZP3 είναι υπεύθυνη για την πρόσδεση των σπερματοζωαρίων μέσω του O-ολιγοσακχαρίτη που συνδέεται με την ZP3.
- Η ZP3 είναι υπεύθυνη για την ειδική για το κάθε είδος πρόσδεση των σπερματοζωαρίων παρεμποδίζοντας τη γονιμοποίηση ωαρίου από σπερματοζωάριο άλλου είδους.

Διέλευση διαφανούς ζώνης

Το **σπερματοζώαριο** που φτάνει στη διαφανή ζώνη προσδένεται στη **ZP3** (μέσω του Ο-ολιγοσακχαρίτη)

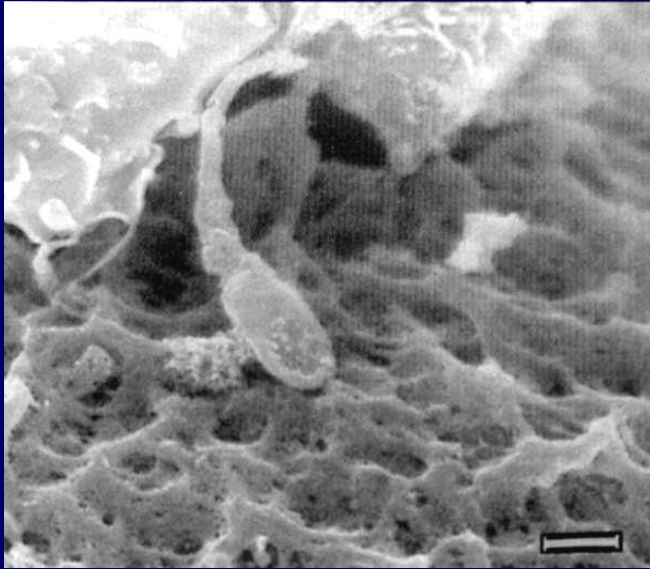
ελευθέρωση ακροσωμικών ενζύμων από την εσωτερική ακροσωμιακή μεμβράνη : **ακροσίνη**

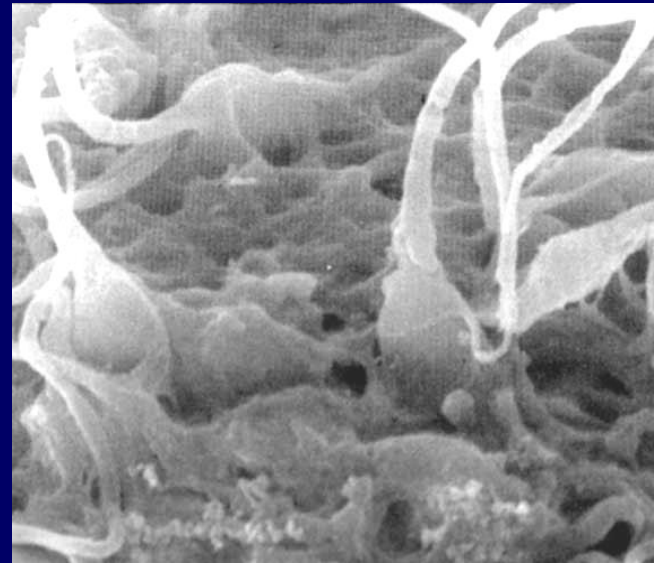
διέλευση διαφανούς ζώνης

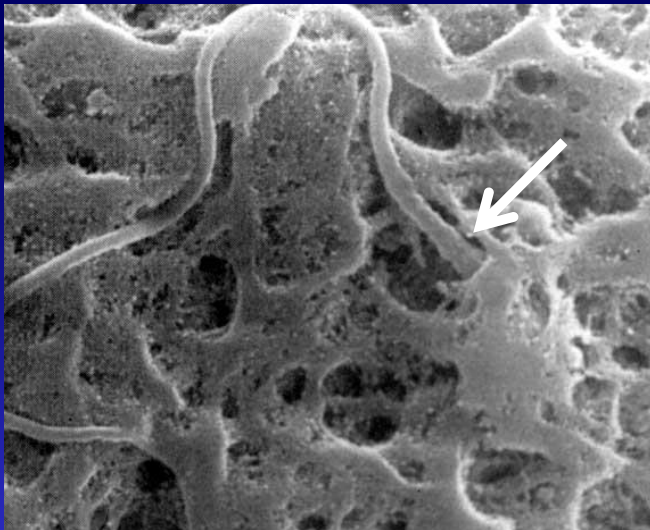
Προσκόλληση σπερματοζωαρίων στη διαφανή ζώνη

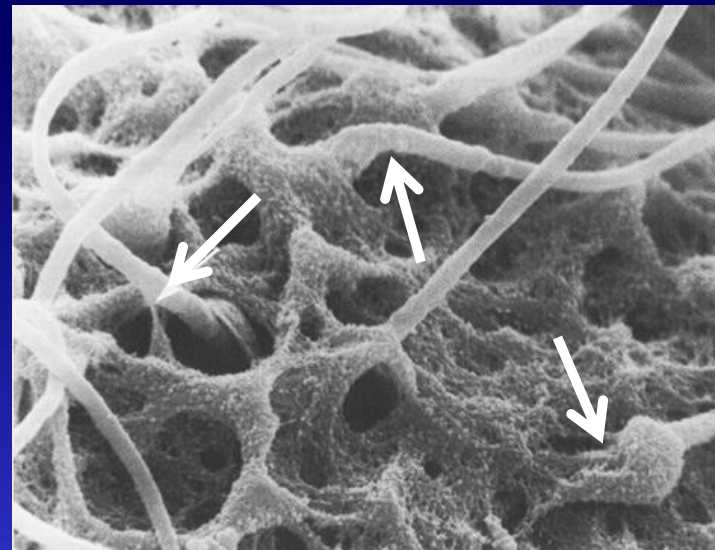
Χαλαρή προσκόλληση

Κάθετη διείσδυση

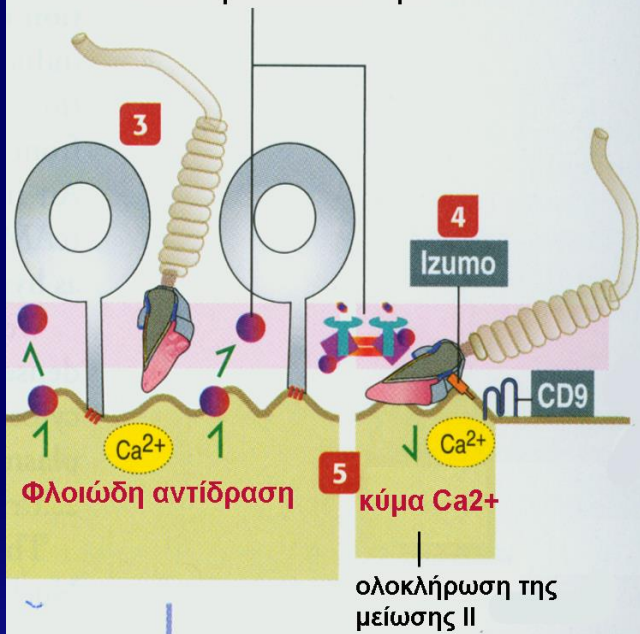

Διείσδυση κατ' επαπτομένη

Σύντηξη κυτταρικών μεμβρανών ωοκυττάρου και σπερματοζωαρίου

Οι πρωτεΐνες που
ελευθερώνονται από τα φλοιϊκά
κοκκία τροποποιούν τη ZP2

Το **πρώτο σπερματοζωάριο** (αφού διαπεράσει τη διαφανή ζώνη) που έρχεται σε επαφή με τη μεμβράνη του ωοκυττάρου

σύντηξη μεμβρανών των δύο γαμετών μέσω

πρωτεϊνών **σπερματοζωαρίου: IZUMO**
και πρωτεϊνών **ωοκυττάρου: JUNO, CD9.**

Izumo1 - Juno σύμπλεγμα

- Η σύντηξη των μεμβρανών του σπερματοζωαρίου-ωαρίου προκαλεί μία **ήπια εκπόλωση της κυτταρικής μεμβράνης του ωαρίου**, η οποία οδηγεί σε **αύξηση των ενδοκυττάρων επιπέδων του Ca²⁺ διαμέσου του κυτταροπλάσματος του ωαρίου σε 5-20sec** ⇒

ενεργοποίηση του ωοκυττάρου

Σύντηξη κυτταρικών μεμβρανών ωοκυττάρου και σπερματοζωαρίου

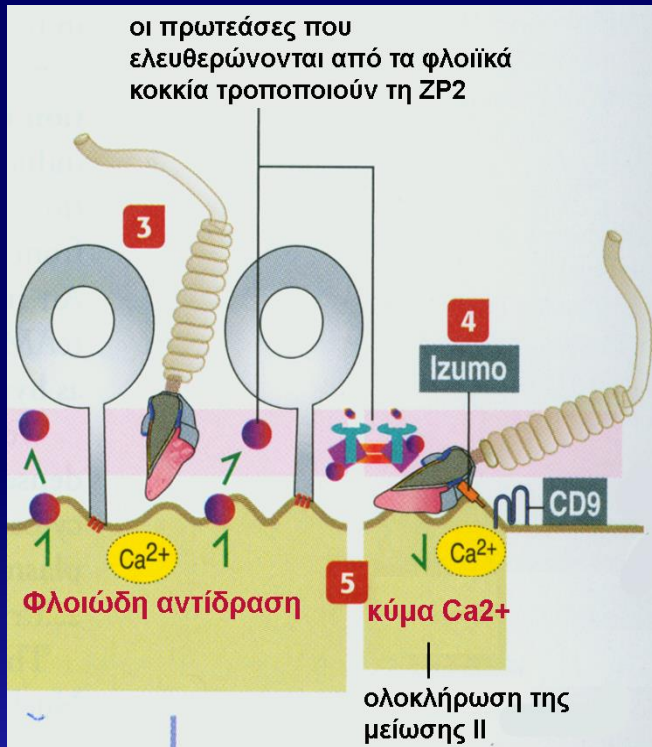
Η ενεργοποίηση του ωοκυττάρου προκαλεί την:

1. Επαγωγή φλοιώδους αντίδρασης →
εξωκυττάρωση της πρωτεΐνης
ωαστασίνης από τα φλοιώδη κοκκία του
ωοκυττάρου → απομάκρυνση
ολιγοσακχαριτών από τη **ZP3** και διάσπαση
της **ZP2** → αποδιάταξη συμπλόκου
ZP2-ZP3

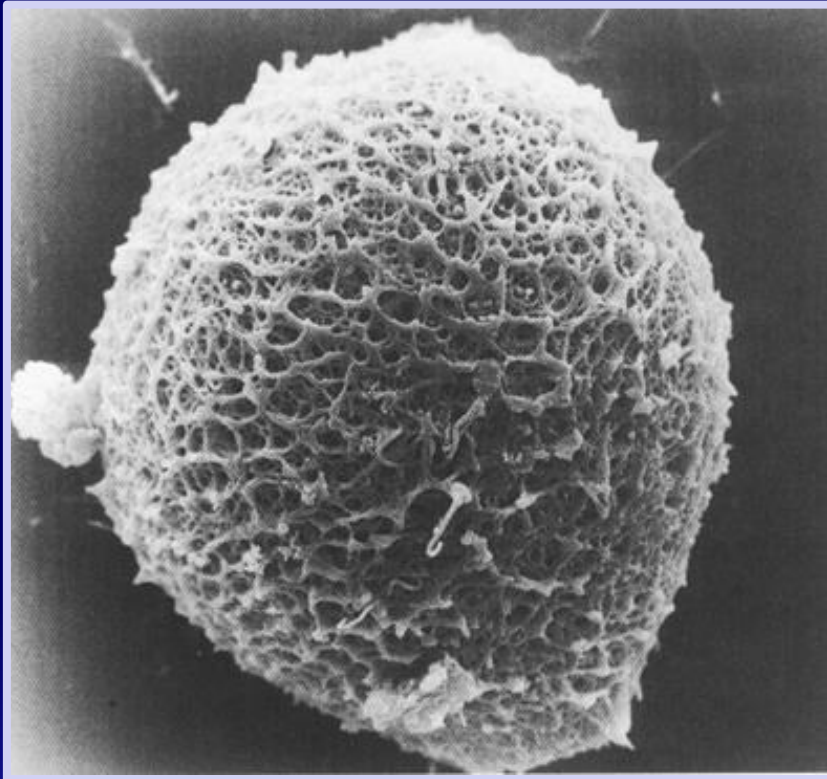
αλλαγή σύστασης της διαφανούς ζώνης
(λείου τύπου)

αδιαπέραστη σε άλλο σπερματοζωάριο

παρεμπόδιση πολυσπερμίας

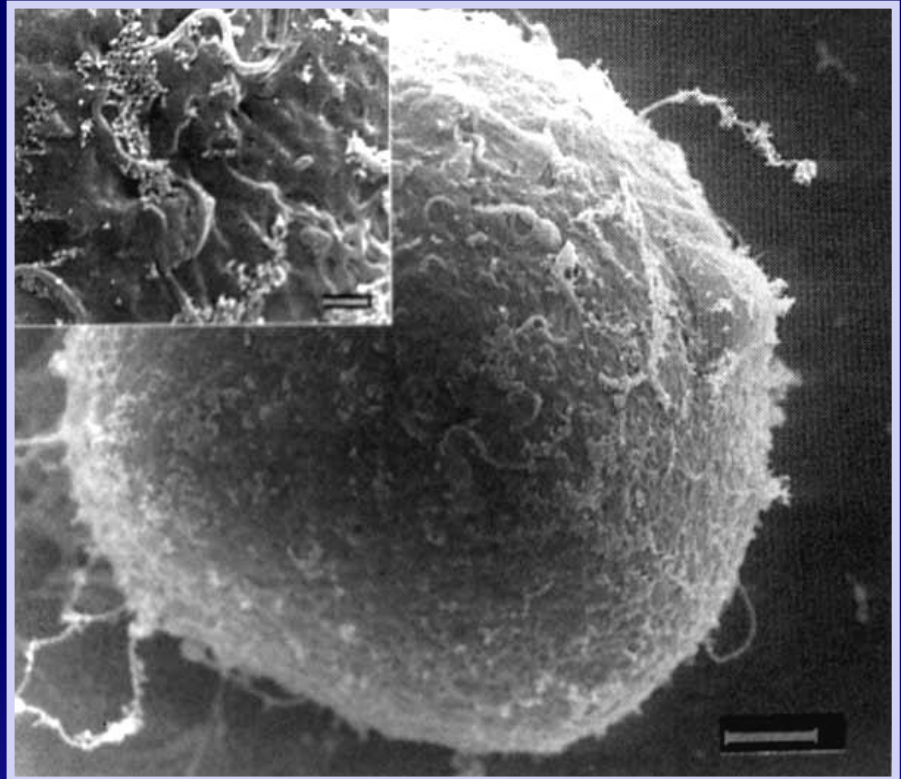

Διαφανής ζώνη

Δικτυωτός τύπος διαφανούς ζώνης

Μη γονιμοποιημένο ωάριο

Λείος τύπος διαφανούς ζώνης

Γονιμοποιημένο ωάριο

Σύντηξη κυτταρικών μεμβρανών ωοκυττάρου και σπερματοζωαρίου

Η ενεργοποίηση του ωοκυττάρου προκαλεί την:

**2. Πυροδότηση της συνέχισης της 2^{ης}
μειωτικής διαίρεσης του δευτερογενούς
ωοκυττάρου**

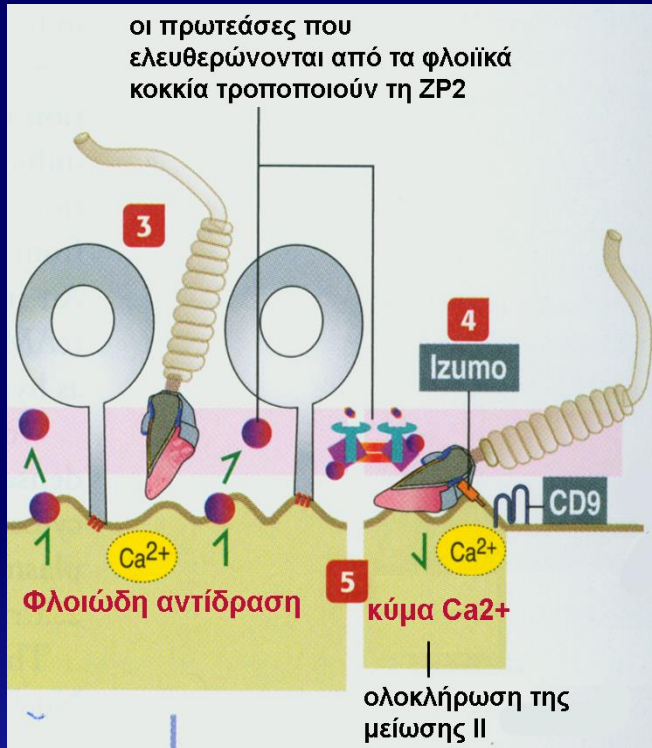
ολοκλήρωση της ανάφασης II,
τελόφασης II, κυτταροκίνησης

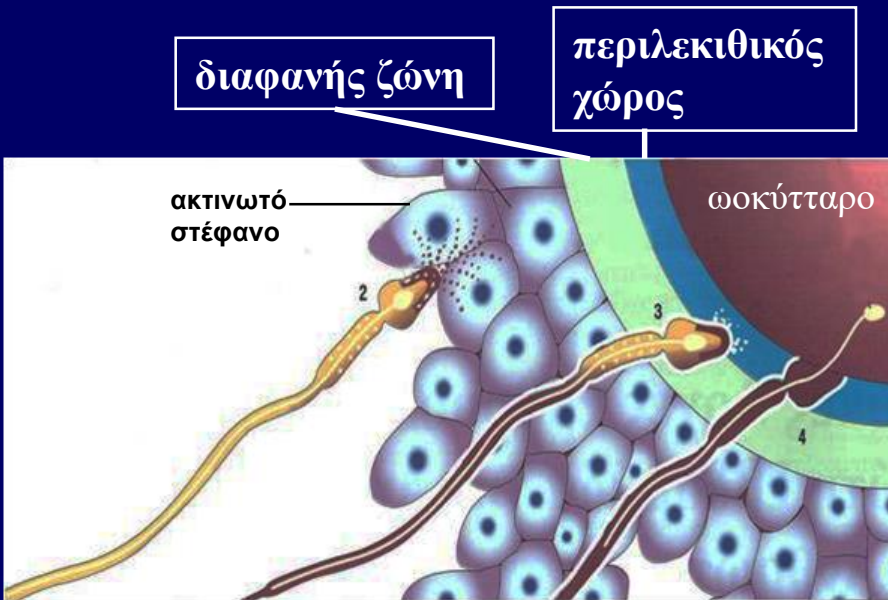
ώριμο ωοκύτταρο

+

2^ο πολικό σωματίο

Διείσδυση του σπερματοζωαρίου στο ωοκύτταρο

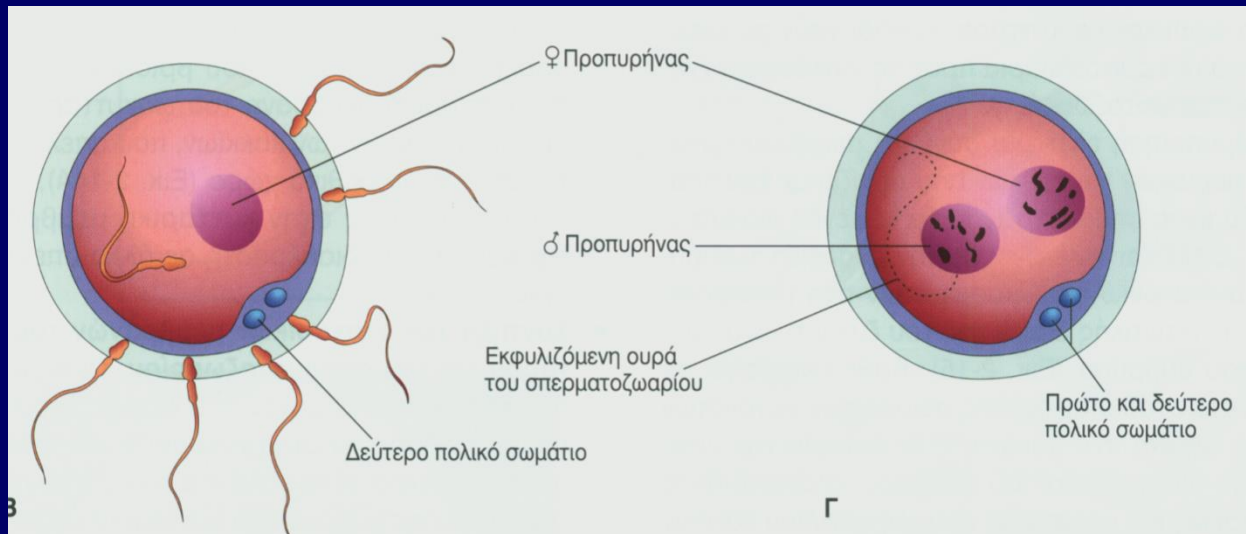

Με τη σύντηξη των κυτταρικών μεμβρανών, **διεισδύει** στο κυτταρόπλασμα του ωοκυττάρου, **η κεφαλή και η ουρά** του σπερματοζωαρίου **χωρίς** την κυτταρική του μεμβράνη και τα μιτοχόνδρια.

εισέρχονται

- **ο πυρήνας** → προπυρήνας σπερματοζωαρίου
- **το κεντρόσωμα** → οργάνωση μιτωτικής ατράκτου
- **το αξόνημα** → εκφύλιση

Σχηματισμός θήλυ και άρρενα προπυρήνα

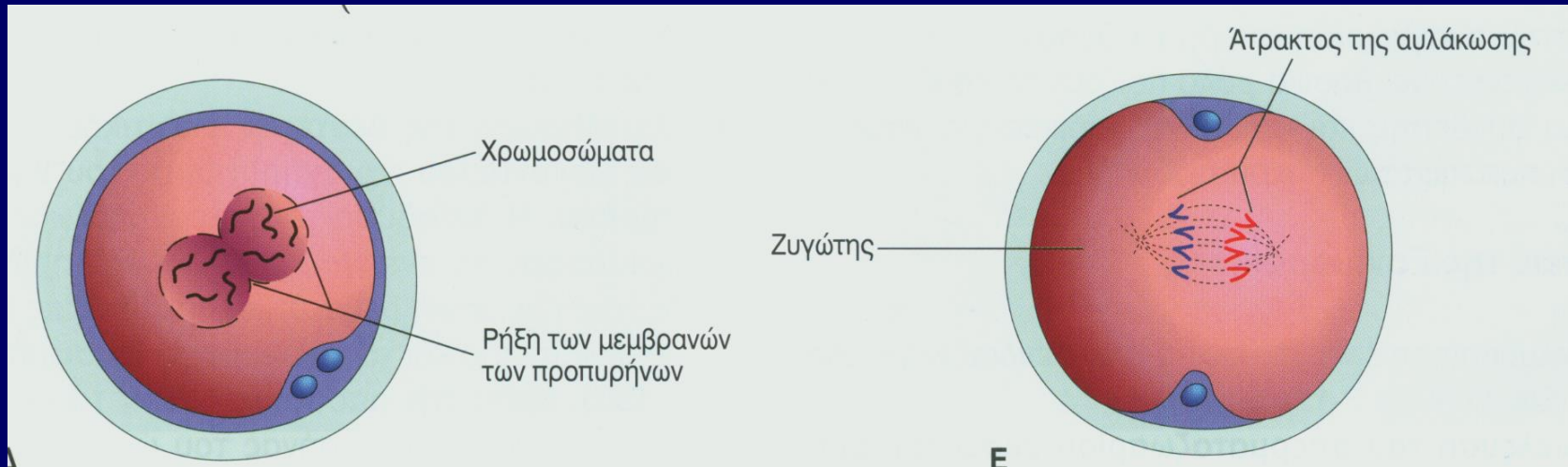

Θηλυκός προπυρήνας: αποσυμπύκνωση χρωμοσωμάτων, διπλασιασμός DNA (S φάση)

Άρσενικός προπυρήνας: βρίσκεται μέσα στο κυτταρόπλασμα του ωοκυττάρου (εμποτισμός) → αποσυμπύκνωση χρωμοσωμάτων, διπλασιασμός DNA (S φάση)

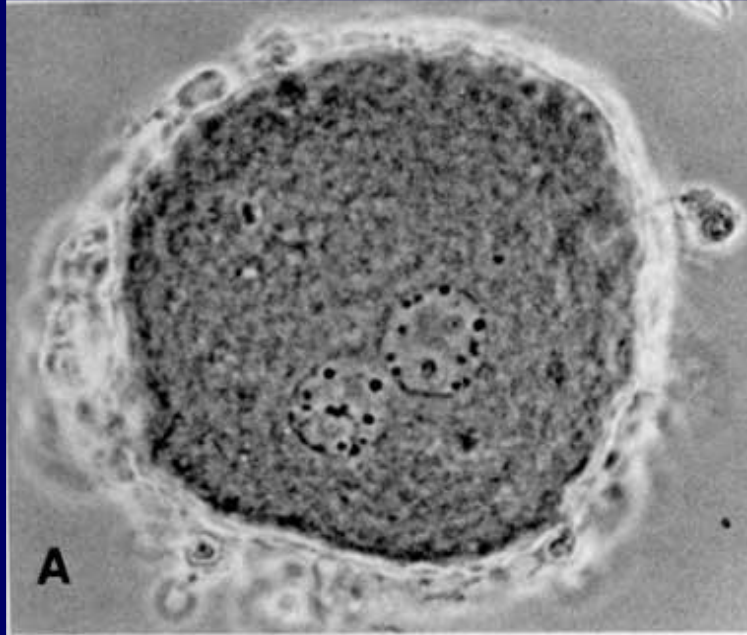
- Το ωοκύτταρο με δύο προπυρήνες: **ωοτίδα**
- *Μορφολογικά ο θηλυκός και ο αρσενικός προπυρήνας δεν είναι διακριτοί*

Συγχώνευση προπυρήνων - Ζυγώτης

- Αποδιάταξη πυρηνικών μεμβρανών →
1^η μιτωτική διαίρεση αυλάκωσης
- **Μετάφαση:** Διάταξη των χρωμοσωμάτων
(αδελφές χρωματίδες ενωμένες στο κεντρομερίδιο)
στη μιτωτική άτρακτο (άτρακτος αυλάκωσης)
- Ανάφαση – Τελόφαση – Κυτταροκίνηση
- **Ζυγώτης 2 κυττάρων**

Ωοτίδα: γονιμοποιημένο
ωοκύτταρο με δύο
προπυρήνες

Ζυγώτης δύο κυττάρων

Αποτυχία γονιμοποίησης

1. Μη πραγματοποίηση ή πρόωμη πραγματοποίηση αντίδρασης ακροσώματος
2. Ανεπαρκής έκφραση υποδοχέων στην κυτταρική μεμβράνη του ωοκυττάρου (πχ. cd9)
2. Διαταραχή του μηχανισμού σύντηξης των γαμετών
3. Ανεπαρκής ή παθολογική διακύμανση των Ca^{2+} και αποτυχία εξωκυττάρωσης των φλοιϊκών κοκκίων
4. Ανεπαρκής συμπλήρωση της MII στο ωκύτταρο
5. Ελαττωματική αποσυμπύκνωση χρωματίνης του σπερματοζωαρίου
6. Ελαττωματικός προπυρήνας λόγω:
  - Ελαττωματική επαναδιαμόρφωση της χρωματίνης (πολλαπλοί προπυρήνες)
7. Διαταραχή στο σχηματισμό/λειτουργία της μιτωτικής ατράκτου

<http://www.youtube.com/watch?v=BFrVmDgh4v4>

